

О.В. МЕЛЕНЬ, канд.екон.наук, доц., НТУ «ХПІ», Харків

ІННОВАЦІЙНИЙ РОЗВИТОК ТА КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ МАШИНОБУДІВНИХ ПІДПРИЄМСТВ

У статті розглянуто питання конкурентоспроможності машинобудівних підприємств та роль інновацій у формуванні конкурентних переваг машинобудівної галузі на якісно новому конкурентному рівні.

Ключові слова. Інновації, сильна конкуренція, слаба конкуренція, конкурентоспроможність

Постановка проблеми. В умовах глобалізації ринкових світових відносин розвиток машинобудування характеризується значним посиленням конкурентної боротьби, яка розгортається як на ринках готової продукції машинобудування так і на ресурсних ринках. Конкурентоспроможність є актуальною проблемою сучасної економічної науки і практики ведення господарського життя машинобудівних підприємств. Інноваційний розвиток машинобудівних підприємств та їх конкурентоспроможність є предметом активного дослідження науковців. Даній проблемі присвятили свої наукові праці такі вчені, як Антонюк Л., Хамел Г., Прахалад К., Фатхутдинов Р. А., Харів П. та багато інших. Велику роль у конкурентоспроможності відіграє інноваційна діяльність машинобудівних підприємств.

Актуальність дослідження. Інноваційні процеси у машинобудуванні є предметом активного дослідження науковців. Однак питання інноваційного розвитку та забезпечення конкурентоспроможності підприємств машинобудування не отримало ще належного висвітлення.

Викладення основного матеріалу дослідження. У розвинутих країнах постійно проводиться дослідження проблеми інноваційного розвитку та конкурентоспроможності підприємств. Конкурентоспроможність підприємства визначається як здатність підприємства створювати, виробляти і продавати товари та послуги, цінкові й нецінові якості яких більш привабливіші, ніж в аналогічній продукції конкурентів.

Видатний американський вчений Й. Шумпетер запропонував у своїй економічній теорії для подолання супротиву ринкових сил конкуренції використання науково-технічного прогресу, який завжди йде попереду досягнень людства, а саме запровадження інновацій. Саме його «нова комбінація» новизни, яка полягає у створенні нового товару, нової технології,

відкриття нового ринку, нового джерела або виду сировини, запровадження нових принципів організації діяльності фірми, здатні найефективніше протидіяти всім силам конкуренції і перемагати [3].

На даний момент стан галузі машинобудування є незадовільним. Це пояснюється насамперед низькою конкурентоспроможністю машинобудівних підприємств, які не тільки не здатні конкурувати на зовнішніх світових ринках збуту, а і через не конкурентоспроможність своєї продукції витісняються вже й із внутрішнього ринку країни. Вітчизняні промислові підприємства знаходяться в невідповідній ситуації в порівнянні з підприємствами США, Японії, Німеччини, Великої Британії, Східної Європи і Південно-Східної Азії, особливо в інноваційній сфері діяльності. Мова йде про недостатню увагу державних установ до питань інноваційної політики та впровадження інновацій в практику промислових підприємств. Низький науково-технічний рівень, низька якість та великі виробничі витрати породжують низький рівень конкурентоспроможності національної продукції не тільки на зовнішньому, але й на внутрішньому ринках.

Для ефективного функціонування всієї економіки галузь машинобудування повинна перебувати на особливо високому рівні свого розвитку. Одним із методів покращення стану галузі машинобудування та підвищення конкурентоспроможності його продукції є впровадження ефективної інноваційної політики. Безпосередньо інновації повинні стосуватися впровадження нових технологій та нових видів техніки, використання нових матеріалів і навіть виробництво нових видів техніки для задоволення «старих» потреб. Для забезпечення привабливості продукції підприємства не за рахунок цін, а за рахунок технологічних характеристик продукції, необхідно здійснити інновацію, яка й надасть певні конкурентні переваги підприємству. Інновації покращують якість виробничого процесу та зумовлюють генерування конкурентних переваг на ринку [1].

На думку М. Сторпера «для підтримки конкуренції на високому рівні необхідно виробляти не тільки продукти, які б коштували дешевше, ніж продукти фірм-конкурентів, але і – продукти, які б відрізнялися більшою інноваційністю характеристик» [4]. У своїй теорії конкуренції він виділяє два типи конкуренції: сильна конкуренція між якісно-конкурентними фірмами та слабка конкуренція між цінно-конкурентними фірмами.

Якщо підприємство забезпечує привабливість своїх ринкових пропозицій виключно за ціною, то часовий горизонт такої конкурентоспроможності є досить коротким і машинобудівна продукція, приваблива тільки за ціною, не може бути конкурентною тривалий час. Виходячи з цього, вчений приходять до висновку, що прибутки у випадку,

коли підприємство якісно-конкурентоспроможне є набагато вище за прибутки ціново-конкурентного підприємства.

Ситуація, що склалася у інноваційній сфері в Україні характеризується суперечливістю, складністю і неоднозначністю. Але за даними Держкомстату України з 2009 року спостерігається позитивна динаміка підвищення інноваційної активності промислових підприємств. Так у 2011р. нараховувалося 1354 підприємства впроваджували інновації, що на 1,3% більше ніж у 2010 році (у 2010р. – відповідно 1217 підприємств, або 11,5%). Кількість підприємств, що освоювали інноваційну продукцію, проти 2010р. збільшилася майже 35%. Кількість впроваджених видів нових видів продукції склала 3238 найменувань (у 2010р. – 2408 найменувань). У 2011 році практично у 1,6 рази більше освоєно нових видів техніки. Впроваджено нових технологічних процесів у 1,22 рази більше ніж у 2010 році. Загальний обсяг інноваційних витрат у промисловості збільшився у 1,8 рази. Обсяг реалізованої інноваційної продукції у 2011 році не зменшився та залишився на попередньому рівні (табл.).

Таблиця - Основні показники інноваційної діяльності промислових підприємств України [2]

Показник	2008	2009	2010	2011
Кількість підприємств, що впроваджували інновації	1160	1180	1217	1354
Питома вага підприємств, що впроваджували інновації, у загальній кількості промислових підприємств, %	10,8	10,7	11,5	12,8
Кількість освоєних нових видів техніки	558	641	663	897
Освоєно нових видів продукції, найменувань	2446	2685	2408	3238
у тому числі:				
нових для ринку	840	719	606	900
нових тільки для підприємства	1606	1966	1802	2338
Впроваджено нових технологічних процесів	1647	1893	2043	2510
з них ресурсозберігаючих і безвідходних	680	753	479	517
Загальний обсяг інноваційних витрат у промисловості, млн. грн.	11994,2	7949,2	8045,5	14333,9
3. Обсяг реалізованої інноваційної продукції, млн. грн.	45830,2	31432	33697,6	33697,6
у % до попереднього року	114,03	68,58	107,2	100

Важливим моментом у досягненні конкурентоспроможності машинобудівних підприємств є пошук та вибір таких інновацій, які будуть створювати конкурентні переваги. Для цього необхідним є забезпечення необхідної інформації відносно: стану та тенденції розвитку ринків; стану та тенденції розвитку науки; стану та тенденції розвитку технологій конкурентів; стану та тенденції розвитку підприємства.

Для забезпечення конкурентоспроможності важливою є не сама по собі інноваційна діяльність, а інноваційна продукція підприємства, причому саме така, яка дасть можливість підприємству надати більш привабливі в порівнянні з конкурентами пропозиції. Для машинобудування це особливо важливо, так як продукція підприємств даної галузі є об'єктом інвестицій для суб'єктів інших галузей, і від того, наскільки технологічно новою є продукція машинобудівних підприємств, багато в чому залежить своєрідна «якість» капітальних вкладень по економіці країни в цілому.

Висновки. Значну роль в забезпеченні та підвищенні конкурентоспроможності машинобудівних підприємств відіграє інноваційна продукція яка є результатом інноваційного розвитку машинобудівних підприємств. Без інноваційного чинника забезпечення конкурентоспроможності українського машинобудування в сфері «сильної» конкуренції є неможливим. Господарювання машинобудівних підприємств має максимально концентруватися навколо інноваційної діяльності, лише на її основі і можлива тривала конкурентоспроможність, тобто конкурентоспроможність за рахунок якості продукції, а не її ціни.

Список літератури: 1. *Новицький В.* Інформаційно-інноваційні детермінанти сучасних глобальних конкурентних стратегій / В. Новицький //Проблеми развития внешнеэкономических связей и привлечения иностранных инвестиций: региональный аспект Сборник научных трудов. - Донецк: ДонНУ - 2009. - Ч.2. - С.536-542. 2. Офіційний сайт Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>.) 3. *Шумпетер Й.А.* Теория экономического развития. Капитализм, социализм и демократия / предисл. В. С. Автономова. — М.: ЭКСМО, 2007. — 864 с — (Антология экономической мысли). 4. *Storper M.* The Regional World: Territorial Development in Global Economy / М. Storper . N.Y.; Guilford Press, 1997. – 338 p.

Надійшла до редколегії 08.01.2013

УДК 658.5

Інноваційний розвиток та конкурентоспроможність машинобудівних підприємств / О.В. Мелень // Вісник НТУ „ХПІ”. Серія: Технічний прогрес і ефективність виробництва. – Х.: НТУ „ХПІ”. - 2013. - № 20 (993) - С. 18-21. Бібліогр.: 4 назв.

В статье рассмотрены вопросы конкурентоспособности машиностроительных предприятий и роль инноваций в формировании конкурентных преимуществ машиностроительной отрасли на качественно новом конкурентном уровне.

Ключевые слова. Инновации, сильная конкуренция, слабая конкуренция, конкурентоспособность

In the article, the competitiveness of enterprises and the role of engineering innovation in building competitive advantage building industry to a new competitive level.

Keywords: Innovation, strong competition, weak competition, competitiveness